

ספר

נאר מיט

פרשת בראשית

מאת

הרב הגאון החסיד

ר' אברהם יוסף פסח (פסחוביץ)

זצ"ל

יו"ל ע"י נכדי המחבר

עזרי מעס ה'

עושה שמים וארץ

א) בראשית ברא חלקים את השמים ואת הארץ וברש"י ז"ל (ד"ה בראשית) אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה, אלא מ"החודש הזה לכם" וכו', שחם יאמרו אוה"ע לישראל ליסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גוים וכו', צרנונו נתנה להם, וצרנונו נטלה מהם ונתנה לנו ע"כ. והמפרשים הקשו, הלא אדרבה ישראל יוכלו לאמר לאוה"ע, אתם הם ליסטים ולא אנו, כי ז"ל רש"י צפרשת לך (בראשית י"ב ו' ד"ה והכנעני אז בארץ) צפסוק "והכנעני אז בארץ", הי' הולך וכובש את ארץ ישראל מזרעו של שם, שבחלקו של שם נפלה כשחלק נח את הארץ לבניו וכו', לפיכך "ויאמר אל אברם" וכו', עתיד אני להחזירה לבניך שהם מזרעו של שם עכ"ל.

הרי שמיד בתחילת חלוקת העולם שחלק נח את הארץ, נפלה ארץ ישראל לישראל, שהם מזרעו של שם, וזרעו של חם כבשו ונטלו אותה מהם, וא"כ מה טענה של אוה"ע שישראל הם ליסטים, שכבשו את א"י מהכנענים, זרעם של חם, הלא שלנו נטלנו, והם היו ליסטים קודם. ועוד קשה הלא טענתם של אומה"ע שישראל הם ליסטים מחמת שכבשו א"י מהכנענים, אפילו אם הארץ הי' שלהם מקודם, נפרוץ מעיקרא, הא חזקה של כיבוש מלחמה הוא חזקה טובה, ומועיל לקנות, כמו שמצינו דעמון ומואב טהרו צסיחון, ועיין בתוס"י גיטין ד' ל"ח ע"א ד"ה אצל, שכתבו צפירוש דחזקה של כיבוש מלחמה מועיל לקנות יעיי"ש,

א" גיטין לח. ד"ה אבל בחזקה לא: פי' בקונטרס חזקה של עבדות כגון הלבישו הנעילו והרחיצו לרבו כדתניא בפ"ק דקדושין (דף כב:) וקשה דאפילו ישראל מישראל לא קני עבד עברי אלא בכסף ושטר כדאמר בפ"ק דקדושין (דף יד:) כ"ש עובד כוכבים ועוד דאמר התם אשכחן עברי הנמכר לעובד כוכבים הואיל וכל קניינו של עובד כוכבים בכסף ופר"ת הואיל וכל קניינו של עובד כוכבים בע"ע אבל בעלמא קניינו של עובד כוכבים במשיכה לר' יוחנן דקיי"ל כוותיה לגבי ריש לקיש וכיון דאמר ר' יוחנן דבר תורה מעות קונות א"כ לעובד כוכבים במשיכה כדמוכח בפ"ב דבכורות (דף יג.) אלא צריך לפרש דהכא בחזקה של כבוש מלחמה איירי וכן פר"ח: ובד"ה עמון ומואב טהרו בסיחון: וכי היכי דקנו ארצם בחזקה קנו נמי גופם בחזקה:

וא"כ מה שישראל כבשו את הארץ
ע"י מלחמה, קנאו אותה בקנין
גמור, ושלהם היא, כמו שקונין כל
דבר בכסף או בחזקה, והאיך שייך
לקרוא את ישראל ליסטים.

אכן י"ל דדבר גדול דיבר רש"י ז"ל
בהתחלת מאמרו בשם ר' יצחק דהנה
ארצינו הקדושה אינה כשאר
הארצות, אשר הם נופלים אחרי שרי
עם, המושלים בגזרתם תחת מזלם,
וכל דאלים גבר, להם ולארצם יש
כלל זה דכיבוש מלחמה מועיל לקנות,
הגזורים מן החלשים כמאמר הנ"ל
דעמון ומואב טהרו צסיחון, ולכן רב
ספרא (ברכות ט:): צתר נלותיה היה מתפלל
שתשים שלום צפמליא של מעלה,
ופירש"י ז"ל צצרכות ד' י"ז ע"א
זו"ל צחצורת שרי האומות,
שכשהשרים של מעלה יש תיגר
ציניהם, תיכף יש קטטה צין האומות
כו' עכ"ל, שכל מלחמות של האומות
הם ע"י שרם ומזלם, שאחד גובר
על חברו, אבל ארץ ישראל המוקדשת
אינה נופלת תחת שום מזל או שר,

רק תמיד עומדת תחת ממשלת מלך
מלכי המלכים הקדוש צ"ה, כדכתיב
(דברים י"א י"ב) "עיני ה' אלקיך צה
מראשית השנה ועד אחרית השנה",
וזה שכתב הרמב"ן ז"ל צפרשת אחרי
(ויקרא י"ח כ"ה ד"ה ותטמא הארץ) צפסוק "ותטמא
הארץ" וגו', וזלה"ק אבל א"י
אמצעות הישוב היא נחלת ה',
מיוחדת לשמו, לא נתן עלי' מן
המלאכים קצין שוטר ומושל, צהנחילו
אותה לעמו המיוחד שמו, זרע אוהציו
וזה שאמר "והייתם לי סגולה מכל
העמים" כו', "אני ה' אלקיכם אשר
הצדלתי אתכם מן העמים", ואמר
כי הצדיל אותנו מכל העמים אשר
נתן עליהם שרים ואלהים אחרים,
צתתו לנו את הארץ שיהי' הוא ית'
לנו לאלהים, ונהי' מיוחדים לשמו כו'
עכל"ק של הרמב"ן זל"ה, והקצ"ה
כרת צרית עם אצרהם אצינו ע"ה
(בראשית י"ז ח') "ונתתי לך ולזרעך אחרריך"
וגו' "את כל ארץ כנען לאחוזת
עולם, והייתי להם לאלהים", פי'
שהקצ"ה הצטיח שע"י קדושת ארץ

ישראל, יחול חלקותו ית"ש על עמו
 ישראל כמ"ש רש"י ז"ל (שם ד"ה לאחזת עולם)
 שם צפם רבותינו ז"ל ושם אה"י להם
 לחלוקים כו', פי' כי צאמנעות ארץ
 ישראל יוכלו ישראל ליחדו ולעבוד
 אותם ולהדזיק צו .

ואוה"ע אינם רוצים להודות בקדושת
 ארץ ישראל הגבוהה כ"כ, ואמרו
 כשער ארצות, כן הוא ארץ ישראל
 וגם הוא נופלת ח"ו תחת שר או
 מזל, והם אומרים ראי' לדבריהם,
 הרי שצחלקו של שם נפלה כשחלק
 נח את העולם לצניו, ואעפ"כ צאו
 הכנענים בני חם, ונטלו אותה מידם
 של בני שם בחזקה זו ענמה של
 כיבוש מלחמה וע"כ שגם ארץ ישראל
 נופלת תחת מזל או שר, וגם אתם
 בני ישראל כשנטלתם אותה מידינו,
 ליסטים אתם, ובחזקה של כיבוש
 מלחמה כצאתם אותה, וארץ ישראל
 אינה אלא כשאר ארצות, ולא כמו
 שישראל אומרים, שארץ ישראל

עומדת רק בלצד תחת רשות הקצ"ה
 יצ"ש, ויש לארץ ישראל עשרה
 קדושות, וישראל נצחרים מכל עם,
 לרשת להם את הארץ, למען לחול
 עליהם את אלהותו ית"ש.

לזאת צאה תוה"ק להורות, כי מה
 טעם פתח להם צבראשית ולא
 מ"החודש הזה לכם", לסתום פיהם
 של דוברי שקר, כי ישראל יוכלו לומר
 כל הארץ של הקצ"ה, וארץ ישראל
 אינה עומדת תחת שום מזל או שר,
 הקצ"ה צראה, ונתנה לאשר ישר
 צעיניו, צרצונו נתנה להם, וצרצונו
 נטלה מהם ונתנה לנו. פי' כי מה
 שהיתה ארץ ישראל זמן מה תחת
 הכנעני, הי' ג"כ צרצונו, כי לא
 נצחרו אז עדיין הגוי הגדול המצורק,
 אבל כשנצחר אברהם אבינו ע"ה
 וברת הקצ"ה עמו ברית "לזרעך אתן
 את הארץ הזאת", נטלה מהם
 הקצ"ה, ונתנה לנו למען לעבוד אותם
 ית"ש, ולהיות לנו לחלקים וראיתי

² בראשית י"ז ח' ד"ה לאחזת עולם: ושם אהיה לכם לאלהים, אבל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין
 לו אלוה:

למרן אדמו"ר הקדוש זל"ה זי"ע ועכ"ל צפת אמת צפרשת דברים (תרג"ט) צד"ה אה"ד, צאמצע הדיבור וזל"ק פי' ארץ ישראל למטה ע"פ הבריאה היתה לכנען, ונקרא ארץ כנען, אצל ע"פ דרך התורה, היא מיוחדת לצנ"י ולכן כפי כח התורה צנ"י יורשין הארץ כו'.

חבל על אנשים מצנ"י שעומדים נגד תוה"ק, ואומרים ככל הגוים צית ישראל, ומפקירים כל הקדוש לנו וצאים צטענה על ארץ ישראל לעשות אותה ארץ לאומית לצד, וישראל הם עם כמו שארי עמים להצדיל, ולדעתם ר"ל ח"ו הדר טענת אוה"ע לישראל ליסטים אתם, וכל מי שמושל שם הוא הצעה"צ, וצעה"ר

שהאומות עדיין מרקדין בהכלו, וירושלים העתיקה ת"ו עם מקום המקדש, וכותל המערבי צידם, והרשעים צין האומות עוד מתגרים בנו וחלקו את הארץ, ואיך לנו יכולים להוציא מידם, וכיבוש מלחמה הוא חזקה גדולה, וצעה"ר הם עדיין המושלים, כלך מדרך הזה, "שונה ישראל עד ה"א כי כשלת צעוניך", לכו צדרכי אצותינו, דרך מלכו של עולם "הציצו לכם ציונים" מכות מעשיות, ציצית, ותפילין, ושמירת ש"ק כראוי ונוכח ה' דרכינו, ואז פתאום יצא מלכנו אל הכלו, וצרכנו נטלה מהם, ויחזירה לנו את כל הארץ, ויקוים בנו צמהרה דידן "ושצ ה"א את שצותך", וירחם עלינו וצל"ג, חמן.

^ג אה"ד אשר דיבר כו' א' עשר יום מחורב. פי' חז"ל והלכתם בג' ימים כ"כ היתה שכינה מתלבטת למהר להכניסכם לא"י כו'. הענין הוא ע"פ מ"ש בזה"ק מקץ ע"פ תוחלת ממושכה מ' לב כשהשפע בא ע"י השתנות מדרגא לדרגא מחלה לב ועץ חיים בדביקות התורה תאוה באה מיד ע"ש. וכן ה' רצונו ית' ורצון מרע"ה להיות נכנסין בכח התורה והיו נכנסין מיד כמ"ש עלה רש. וכשלא נמשכו כראוי אחר מדריגת מרע"ה שר התורה. מזה באו כל המכשולות. כי לא"י זוכין בני"ב בכח התורה כמ"ש חז"ל כח מעשיו הגיד כו' שלא יאמרו א"ה לסטים אתם כו'. פי' א"י למטה ע"פ הבריאה היתה לכנען ונק' א' כנען. אבל ע"פ דרך התורה היא מיוחדת לבנ"י ולכן כפי כח התורה בבנ"י יורשין הארץ כי כל העולם נברא בכח התורה. כמ"ש בראשית כו' בשביל התורה שנק' ראשית. וכל הטבע משועבד אל התורה ואז מה שקנה עבד קנה רבו. ולכן ארץ כנען הוסב לבנ"י בכח התורה. אכן יש בתורה כמה מדרגות זו למעלה מזו. וכמו כן בארץ ישראל יש כמה בחי' וכפי כח התורה שיש לבנ"י כך נכנסין לא"י:

(ב) ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים, את המאור הגדול לממשלת הלילה וגו' והנה חז"ל אמרו בחולין^ד ד' ס' ע"ג ועיין רש"י ז"ל כאן, דשויס נצראו, ונתמעטה הלצנה על שקטרגה (לשון רש"י ז"ל) ואמרה א"א לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד וכו', הלשון שקטרגה משמע שדברה על מי, מלשון קטיגור וקטיגור, על מי התרעמה ומה כוונתם.

חנני השי"ת בזה, דהנה אי' צמד"ריה פרשה זו (בראש"ד ו' ג'), עשו מונה לחמה, שהיא גדולה, ויעקב מונה ללצנה, שהיא קטנה כו'. עוד אמרו שם כ"ז שאורו של גדול קיים אין אורו של קטן מתפרסם, שקע אורו של עשו,

מתפרסם אורו של יעקב, הה"ד (ישעיה ס"א) "קומי אורי כי צא אורך" כו', וזה הוא עצמו שאמרו חז"ל (מגילה ו.) על "ולאום מלאום יאמץ", כשזה קם זה נופל כו'.

ויתכן לומר שזה הוא עצמו שהתפלל משה רבינו ע"ה "ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה", שלא תשרה שכינה על אזה"ע, כמו שפי' רש"י ז"ל שם צפרשת כי תשא (שמות ל"ג ט"ז), והקצ"ה הצטיית לו, גם את הדבר הזה אשר דברת לעשה, והלצנה אשר מרמזת אורה לישראל, מיד בתחילת צריחתה בקשה זאת, א"א לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד, וכוונה היתה שצקשה שתשרה השכינה רק על עם ישראל, והקצ"ה

^ד חולין ס: רבי שמעון בן פזי רמי כתיב (בראשית א, טז) ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים וכתוב את המאור הגדול ואת המאור הקטן אמרה ירח לפני הקב"ה רבש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד אמר לה לך ומעטי את עצמך גאמרה לפניו רבש"ע הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעיט את עצמי אמר לה לך ומשול ביום ובלילה אמרה ליה מאי רבותיה דשרגא בטיהרא מאי אהני אמר לה זיל לימנו בך ישראל ימים ושנים אמרה ליה יומא נמי אי אפשר דלא מנו ביה תקופותא דכתיב (בראשית א, יד) והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים זיל ליקרו צדיקי בשמך (עמוס ז, ב) יעקב הקטן שמואל הקטן (שמואל א יז, יד) דוד הקטן דחזייה דלא קא מיתבא דעתה אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח והיינו דאמר ר"ש בן לקיש מה נשתנה שיעיר של ראש חדש שנאמר בו (במדבר כח, טו) לה' אמר הקב"ה שיעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח:

^ה בראש"ד ו' ג' רבי לוי בשם רבי יוסי בר אלעאי אמר, דרך ארץ הוא שיהא הגדול מונה לגדול, והקטן מונה לקטן. עשו מונה לחמה, שהיא גדולה, ויעקב מונה ללבנה, שהיא קטנה. אמר רב נחמן והוא סימן טב, עשו מונה לחמה שהיא גדולה, מה חמה הזאת שולטת ביום ואינה שולטת בלילה, כך עשו יש לו חלק בעולם הזה ואין לו חלק לעולם הבא. יעקב מונה ללבנה שהיא קטנה, מה הלבנה הזו שולטת בלילה וביום, כך יעקב יש לו חלק בעולם הזה ולעולם הבא. רב נחמן אמר כל זמן שאורו של גדול קים אין אורו של קטן מתפרסם, שקע אורו של גדול, מתפרסם אורו של קטן. כך כל זמן שאורו של עשו קים אין אורו של יעקב מתפרסם, שקע אורו של עשו מתפרסם אורו של יעקב, הדא הוא דכתיב (ישעיה ס, א): קומי אורי כי בא אורך. כי הנה החשך יכסה ארץ וגו':

הצטיח לה, ואמר לה, לבי ומעטי
 את עצמך, פי' כמ"ש "לא מרצכם
 מכל העמים וגו', כי אתם המעט
 מכל העמים", ופרשו חז"ל¹ (חולין פט.)
 הממעטין את עצמכם וכו', כי כל
 הקיום של עם ישראל צעוה"ז הוא
 חוץ מדרך הטבע, ועוד קודם לידת
 יצחק אמר לו הקב"ה לאצרהם אצינו
 ע"ה לא מאינטוגנינות שלך, שראית
 צמזלות שאינך עתיד להעמיד צן וכו',
 כי צאמת ע"י הטבע ומזלות,
 שהקב"ה מנהיג את העולם הזה, אין
 קיום לעם ישראל, כי צעוה"ז אורו
 של עשו קיים, רק ע"י שישראל
 ממעטים עצמם, ואין אורם כזיכול
 נראה, עי"כ יש להם קיום צעוה"ז,
 וזה הוא הדרש "לשארית נחלתו",
 מי שמשים עצמו כשיריים ר"ה ד'
 י"ז ע"ה וע"כ, ושמעתי מכ"ק מרן
 אדמו"ר הקדוש (מגור) זלוקללה"ה

זי"ע ועכ"ל צמדרש רות על פסוק
 "ותשאר האשה משני ילדי ומאשה",
 אמר נעשית שירי שיריים, ואמר כי
 ישראל הם שיריים, לשארית נחלתו מי
 שמשים עצמו כשירים ומלכות בית
 דוד נקראת שרי שירים, כי לית לה
 מגרמה כלום, והוא כנ"ל, כי זה כל
 קיומה, ודוד המלך ע"ה לא הי' לו
 כלל שנים צעוה"ז, ורק מה שנתן לו
 אדה"ר שצעים שנה משנות חייו,
 כמבואר צמד"ר פרשת נשא (במדב"ר י"ד
 י"ב), ועלפ"כ אנו אומרים דוד מלך
 ישראל חי וקים, וכמו ששלח רבי לר'
 חייא (ר"ה כה.) לעין טב, ונקדשי' לירחא,
 וא"ל שלח לי סימנא דוד מלך ישראל
 חי וקים, כי חייו היו עיקרים
 ומתקיימים, וגם לא ישן דוד המלך
 ע"ה רק כשינת הסוס, כמבואר'
 צסוכה ד' כ"ו ע"כ ועיין רש"י ז"ל²

¹ חולין פט. אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר בר' שמעון כל מקום שאתה מוצא דבריו של רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בהגדה עשה אזניך כאפרכסת (דברים ז, ז) לא מרצכם מכל העמים חשק ה' בכם וגו' אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני ונתתי גדולה לאברהם אמר לפני (בראשית יח, כז) ואנכי עפר ואפר למשה ואהרן אמר (שמות טז, ז) ונחנו מה לדוד אמר (תהלים כב, ז) ואנכי תולעת ולא איש זאבל עובדי כוכבים אינן כן:

² סוכה כו: וחכמים אומרים: ישן אדם בתפילין שינת עראי, אבל לא שינת קבע. וכמה שינת עראי, כדי הילוך מאה אמה. אמר רב: אסור לאדם לישן ביום יותר משינת הסוס. וכמה שינת הסוס, שיתין נשמי אמר אביי: שנתיה דמר כדרב, ודרב כדרבי, ודרבי כדוד, ודוד כדסוסיא, ודסוסיא שיתין נשמי:

³ רש"י שם ד"ה ורבי כדוד: כך קבל מאבותיו שזו היתה שינת דוד מלך ישראל:

סם, ועיין ברכות^ט דף ג' ע"ב, כי לא טעם טעמא דמיתא, כמבואר בזוה"ק, ולכן מבואר צמד"ר פרשת צא (שמו"ר ט"ו, כ"ז) כי כמו שהלצנה מתרצה אורה עד ט"ו יום, כן עד דוד ושלמה היתה מלכותם מתגזרת והולכת, ואח"כ נתקטנה אורה כדיכול עד לדקיהו כי עוד לא זכינו לזה שתשקע אורו של עשו, וצוה"ר צוה"ז עוד יש לו לעשו ר"ל הכח זה לענות את יעקב, כמו שאירע בדורנו אשר הרשעים הארורים הגרמנים ימ"ש וזכרם הרגו חנקו ושרפו צמיתות משינות שש מיליון נפשות מעצדי ה' הי"ד, אבל

מוצטחים אנחנו מאתו ית"ש שישקע אורו של עשו, ואורו של יעקב מתפרסם כמ"ש "קומי אורי כי צא אורך", "כי הנה החושך יכסה ארך" וגו', והקצ"ה אמר הציאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח כו' כמבואר בדברי חז"ל שזועות ד' ט' ע"א, ואנו מתפללים למלאות פגימת הלצנה, ולא יהי זה שום מיעוט, ויהי אור הלצנה כאור החמה, וכאור שצעת ימי הצראשית, כמו שהיתה קודם מיעוטה כו', ויראו עינינו צמפלת שונאי ה', וישלח משיח לדקנו לגאלינו צצ"א.

^ט **ברכות ג:** אמר רב אושעיא, אמר רבי אחא: הכי קאמר (דוד): מעולם לא עבר עלי חצות לילה בשינה. רבי זירא אמר: עד חצות לילה היה מתנמנם כסוס, מכאן ואילך היה מתגבר כארי. רב אשי אמר: עד חצות לילה היה עוסק בדברי תורה, מכאן ואילך בשירות ותשבחות:

'שמו"ר ט"ו, כ"ו דבר אחר, החדש הזה לכם, הדא הוא דכתיב (תהלים עב, ז): יפרח בימיו צדיק ורב שלום עד בלי ירח, עד שלא הוציא הקדוש ברוך הוא את ישראל ממצרים ברמז הודיע להם שאין המלכות באה להם עד שלשים דור, שנאמר: החדש הזה לכם ראש חדשים, החדש שלשים יום, ומלכות שלכם שלשים דור. הלבנה בראשון של ניסן מתחלת להאיר, וכל שהיא הולכת מאירה עד חמשה עשר ימים, ודסקוס שלה מתמלא, ומחמשה עשר עד שלשים אור שלה חסר, בשלשים אינה נראית. כך ישראל חמשה עשר דור מן אברהם ועד שלמה. אברהם התחיל להאיר, שנאמר (ישעיה מא, ב): מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו, בא יצחק אף הוא האיר, שנאמר (תהלים צז, יא): אור זרע לצדיק. בא יעקב והוסיף אור, שנאמר (ישעיה י, יז): והיה אור ישראל לאש, ואחר כך יהודה, פרץ, חצרון, רם, עמינדב, נחשון, שלמון, בעז, עובד, ישי, דוד. כיון שבא שלמה נתמלא דסקוס של לבנה, שנאמר (דברי הימים א כט, כג): וישב שלמה על כסא ה' למלך, וכי יוכל אדם לישוב בכסאו של הקדוש ברוך הוא, מי שנאמר בו (דניאל ז, ט): כרסיה שביבין די נור. אלא מה הקדוש ברוך הוא שולט מסוף העולם ועד סופו ושולט בכל המלכים, שנאמר (תהלים קלח, ד): יודוך ה' כל מלכי ארץ, כן שלט שלמה מסוף העולם ועד סופו, שנאמר (דברי הימים ב ט, כג): וכל מלכי הארץ מבקשים את פני שלמה וגו' והמה מביאים איש מנחתו, לכך נאמר: וישב שלמה על כסא ה' למלך: **ועוד שם** הרי נתמלא דסקוס של לבנה ומשם התחילו המלכים פוחתין והולכין, (דברי הימים א ג, י): ובן שלמה רחבעם, ובן רחבעם אביה ובנו אסא, יהושפט, יהורם, אחזיהו, יואש, אמציהו, עזיהו, יותם, אחז, יחזקיה, מנשה, אמון, יאשיהו, יהויקים. כיון שבא צדקיהו, דכתיב (ירמיה נב, יא): ואת עיני צדקיהו עור, חסר אורה של לבנה:

ג) ויצרך אותם חלקים לחמר פרו ורבו ומלאו את המים וגו'. תיבת לחמר משולל הצנה - ויתכן לומר ע"פ דברי המפרשים שעל פי הטבע אין לדגים כח המוליד, וזרכם השי"ת שיפרו וירבו יעיי"ש, ועיין ברש"י ז"ל זכורות ד' ז' (ע"ב) ד"ה דג טהור מטיל צאים שכתב ויושב עליהם ומחממן עד שיוצאים מן הקליפה כעופות עכ"ל, חכן בהגהות הרש"ש שם מעיר שהטבעיים כתבו שהשמש מחממן, חבל י"ל דהא והא איתא, וזמתנות כהונה בראשית פרשה ז' (אות ד' ד"ה אף הדגים) מציא צסם רצינו צחיי שהנקצה (של דגים) משלכת זרעה ע"פ הארץ, ואח"כ מפיל הזכר זרעו על זרעה יעיי"ש. ח"כ יש לומר שהוסיף הקצ"ה תיבת לחמר בצרכת דגים שהלדיקים המקדשים עלמם צמותר להם, ונפק מהם תאוה גשמיות, וכמעט שפק מהם כח הלידה, יתצרכו, וגם יצרכו את צניהם שיפרו וירבו כדגים.

וי"ל דלכן צרך יעקב חצינו ע"ה את חפרים ומנשה וידגו לרוצ צקרב הארץ", ופירש"י ז"ל (בראשית מ"ח ט"ז ד"ה וידגו) כדגים הללו שפרים ורצים, ואין עין הרע שולטת בהם, ע"פ דברי הר"ר צונים זל"ה זי"ע על ויצרך את יוסף" שזרכם צמידת יוסף, מידת לדיק, ועיין צקול שמחה, ומשו"ה צרכם ג"כ יעקב עם צרכת דגים, וזה שנאמר כאן בצרכת דגים לחמר, שגם הלדיקים אשר פסק מהם כח הלידה, יתצרכו, ויצרכו את צניהם בצרכת דגים, והלם רחיתי צסם ספר תולדות חדם להרה"ג ר' יהושע מאוסטרחוי זל"ה משם הרצי מלוצלין זל"ה זי"ע ועכי"ח דדגים פרים ורצים צלי חמימות, שאין להם חימום מנד הצר, וזהו וידגו לרוצ צקרב הארץ", שיפרו וירבו צלתי חמימות היצר רק לש"ש, והוא כנ"ל.

ובזה י"ל צצ"מ"ח ד' פ"ד ע"א דר' יוחנן הוה אזיל ויתיב אשערי טבילה
 כו', לפגעו זי, כי היכי דלהווי להו בני שפירי כוותי, גמירי אורייתא
 דיוסף קאתינא כו', אנא מזרעא דיוסף קאתינא כו', "וידגו לרוב בקרב
 הארץ" יעיי"ש, כי רלח ר"י שיפגעו
 זו כדי שיקתכלו זו, ויתצטל מהם
 תאוות גשמיות, ועיי"כ להו בני
 שפירי וגמירי אורייתא, ויתצרכו
 צצרכת דגים כזרעא דיוסף וק"ל,
 ויתיישב צוה קושית התוס"פ צפסחים
 ד' קי"א ע"א יעיי"ש.

א "ב"מ פ"ד. ר' יוחנן הוה אזיל ויתיב אשערי טבילה אמר כי סלקן בנות ישראל מטבילת מצוה לפגעו בי כי
 היכי דלהווי להו בני שפירי כוותי גמירי אורייתא כוותי יאמרו ליה רבנן לא מסתפי מר מעינא בישא אמר
 להו אנא מזרעא דיוסף קאתינא דלא שלטא ביה עינא בישא דכתיב (בראשית מט, כב) בן פורת יוסף בן פורת
 עלי עין ואמר ר' אבהו אל תקרי עלי עין אלא עולי עין יאר' יוסי בר חנינא אמר מהכא (בראשית מח, טז)
 וידגו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים מים מכסים אותם ואין העין שולטת בהן אף זרעו של יוסף אין העין
 שולטת בהן:

ב פסחים קיא. האי מאן דפגע באיתתא בעידנא דסלקא מטבילת מצוה, אי איהו קדים ומשמש, אחדא ליה
 לדידה רוח זנונים. אי איהי קדמה ומשמשה, אחדא לה לדידה רוח זנונים. מאי תקנתיה, לימא הכי: "שופך
 בוז על נדיבים ויתעם בתוהו לא דרך": **ובתוס' ד"ה האי מאן דפגע באיתתא כו'**: והא דאמר במי שמתו
 (ברכות דף כ.). ר' יוחנן הוה קאזיל ויתיב אשערי טבילה כי היכי דילדן זרעא כוותיה הכא דפגע בעת שעולה
 מן המים ור' יוחנן אשערי טבילה יתיב אי נמי התם יתיב הכא פגע אי נמי רבי יוחנן היה אומר שופך בוז על
 וגו':